

השיעור של בודלר

כשבאים לדון בפעילויות אינטלקטואליות מסוימות המתרחשות מעבר לתעלה, כאלה שכרגע נדמה כי הן תופסות את מקומה של השירה בחיי פאריז, חייבים להשקיע מאמץ מסוים כדי להגיע לנקודת מבט אינטליגנטית ביחס לנושא. סביר כי הפרפורמנס הצרפתי הזה טומן בחובו ערך כמעט אך ורק לקהל המקומי; אינני טוען בזאת כי אין לו ערך כלל, אלא רק כי התקפות שלו, אם אמנם קיימת כזו, היא עבור קהל מצומצם הבקיא היטב בתולדות הספרות שלו, קהל מלומד שדחסו בו מסורת עד להתפקע. אין ספק כי קוראים את איש הספרות הצרפתי טוב הרבה יותר בספרות הצרפתית, מאשר ניתן לקרוא את איש הספרות האנגלית בכל ספרות שהיא; וכי המשורר האנגלי המלומד בן-ימינו, חייב להיות מודע מדי, ולו רק על-שום ייחודיותו בעניין זה, למה שהוא יודע, על-מנת ליצור הקבלה לזה צרפתי. אם השירה הצרפתית היא אחידה ומונוטונית מדי¹, הרי שהתרבות האנגלית, כאשר מוצאים כזו, היא פריקת ומשונה מדי. דאדאיזם הוא אבחנה ביחס למחלתו של המוח הצרפתי; וכל לקח שנצליח לחלץ ממנו – לא יוכל להיות מיושם באופן ישיר בלונדון.

הערך שעשוי להמצא בדאדא תלוי במידה שבו הוא מהווה ביקורת מוסרית ביחס לספרות הצרפתית ולחיים הצרפתיים. כל שירה ממעלה ראשונה חייבת לעסוק במוסר: זהו השיעור של בודלר. יותר מכל משורר בן-זמנו, היה בודלר מודע לדבר החשוב מכל: בעית הטוב והרע. הספרות הצרפתית בת המאה השבע-עשרה חבה את איתנותה לעובדה שהיתה לה מוסריות, שהיתה לה נקודת מבט קוהרנטית. הרומנטיציזם השתדל ליצור מוסריות

¹ הערת המחבר: אך לא בלי יוצאי-דופן. מ' ואלרי הוא מתמטיקאי; מ' בנדה הוא מתמטיקאי ומוסיקאי. יחד עם זאת, הם אנשים בעלי אינטליגנציה יוצאת דופן.

אחרת -- רוסו, ביירון, גתה ופּוּ היו מוסריים, אך הם חסרו את אותה קוהרנטיות; לא זו בלבד שיסודותיו של רוסו היו רקובים, המבנים שלו היו כאוטיים ובלתי-עקביים. בודלר, מעין דנטה מעוות (קצת בעקבות הביטוי הנבון שטבע ברבּה ד'אורביי²), תוך שימוש באינטלקט וגם בעוצמה, ללא עזרה רבה מקודמיו, כיוון להגיע אל נקודת מבט ביחס לטוב ולרע.

בו בזמן, השירה האנגלית התחמקה מן האחריות למוסר או שהתייחסה אליה בפחות מדי רצינות. לאנגלי יש יותר מדי פחד או לחלופין יותר מדי כבוד כלפי המוסריות, לחלום שהוא עשוי או חייב להיות טרוד בה בתור תכונה מולדת בשירה. זה מה שהופך כמה מהמכובדים שבמשוררי אנגליה לכה קלי-ערך. האם מישהו מתעניין ברצינות בעמדתו של מילטון ביחס לטוב ולרע? טניסון קישט את המוסריות שהוא מצא באופנה; בראונינג באמת ניגש לבעיה, אך ברצינות מועטה מדי, בשאננות רבה מדי; כך "הטבעת והספר" מחמיץ אך במעט את הגדולה -- בעוד הגרסה המחודשת³ של "היפריון" כמעט, או בדיוק ממש, נוגעת בה. באשר לשירה בת-זמננו, חוסר הסקרנות ביחס לנושאים טכניים, של המשוררים האקדמיים של היום (גורג'יאנים⁴ וכו') הוא רק אינדיקציה לחוסר הסקרנות שלהם ביחס לענייני מוסר. מן הצד השני, המשוררים המחשיבים עצמם כמנוגדים ביותר לג'ורג'יאניזם, אלו שמבינים קצת צרפתית, הם ברובם מהסוג שיתאר את יום הדין כתצוגה מפוארת של אורות בנגליים, נרות רומיים, גלגלי זיקוקין די-נור ובלוני אש מתלקחים. Vous, hypocrite . . . lecteur⁵.

(מאנגלית: ערן הדס)

² הערת המתרגם: "Il y a du Dante chez Baudelaire" (ישנו דנטה בבודלר)

³ הערת המתרגם: של ג'ון קיטס.

⁴ כינוי לאסכולת משוררים אנגליים בתקופת המלך ג'ורג' החמישי (מכאן השם), שאליוט הצליח להפוך למלה נרדפת לשמרנות.

⁵ "אתה, קורא צבוע". השורה האחרונה בשיר "אל הקורא", המהווה הקדמה לספרו של בודלר "פרחי הרע" היא: "Hypocrite lecteur, -- mon semblable, -- mon frère!" (ובעברית: "קורא צבוע, בן דמותי, אחי!")